

בזה אם יש ספק שבמעשה שעושה יתכן שימות חברו או ינוק – ודאי שספק אסור מן התורה כיון שהאיסור הוא התוצאה (מהגר"ז נ גולדברג שליט"א).

אמר ליה רבא: מאי שנא ספק סכנתא לחומרא, ספק איסורא נמי לחומרא. יש מי שפרש סברת רבא שאין לילך באיסורין אחר חזקה שהורעה, וכיון שמצאנו כמה נקבים בבני מעיים אף שלא כנגד שינוי, יש לחוש שמה במקום נקב ניקב. ועל כך נסוב כל המשא-ומתן בסוגיא, האם לילך באיסורין אחר חזקה דאיתרע [וכן לענין צלוחית, הואיל ומצויים נחשים שהרי אסרו מים מגולים, הרי הורעה חזקת המים] (עפ"י חרושי ר' מאיר שמחה. ומה שאנו נוקטים להלכה כאביי ולא כרבא – ע' בספר בית ישי מי). וע' בפני יהושע ובראש יוסף שהשקלא וטריא הוא לאסור מדרבנן.

הלכתא גמירי לה. 'ע' רמב"ם וראב"ד פרק ט"ז מהל' שאר אה"ט ה"א. ותלוי אי ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא או לקולא. והרמב"ם כדרכו פסק כמשמעות הפשוטה של סתם משנה בטהרות ד' אלו ספיקות שטהרו חכמים וכו', וגם הראב"ד מודה לו בזה, ואכ"מ' (מהגר"א נבנצל שליט"א).

דף י

בשלמא רב הונא כשמעתייה' – שאמר (לעיל ט.) בהמה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה (רש"י). ומשמע בגמרא שבדיקת סכין כמוה כבדיקת סימנים שאמרו לעיל שאפילו בדיעבד אם לא בדק פסולה כדרב הונא. אף כאן, אם לא בדק הסכין או שאבד, נראה שלרב הונא השחיטה פסולה. ואעפ"י שיש לחלק ביניהם, שהרי הסכין כבר נבדקה קודם שחיטה משא"כ בסימנים, רב הונא אינו סובר לחלק, שאם כן הרי אינו דומה ל'שמעתייה'. ועוד, שאם כשר אף ללא בדיקה, הלא אם ייפגם הסכין לאחר זמן מרובה נאסור את השחיטה למפרע, שמה בעור נפגם, ואין לדבר סוף – אלא ודאי צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה (רמב"ן).

והרשב"א דחה וכתב שמה ששאמרו 'כשמעתייה' היינו לומר שלולא הטעם שבהמה בחזקת איסור עומדת, היינו מכשירים אותה כיון ששחטה לפניך ותולים פגימת הסכין בעצמות. אבל כשאין הסכין לפנינו גם כן השחיטה כשרה, שהרי בדק הסכין מקודם.

טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ, אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה. מסתימת הדברים משמע אפילו בחציצה במיעוט הגוף שאינה פוסלת אלא מדרבנן, אעפ"י כ' אין דנים זאת כספק דרבנן לקולא.

ואף לפי דעת האחרונים שספק דרבנן לקולא אף במקום חזקת איסור – כאן שונה כיון שמדרבנן כשיש חציצה מועטת הריהו נשאר בטומאתו הראשונה, הרי מדרבנן לא יצא מחזקתו הראשונה (עפ"י סודי טהרה קצט סק"מ; אור שמח מקואות ד, ב; אחיעזר ח"א יג, א. ובחזו"א (ריד) כתב שבחציצה החמירו במיעוטו כרובו). ויש מי שנקט שאכן לדעת הסוברים ספק דרבנן לקולא אפילו במקום חזקת איסור, גם בזה יש להקל (עפ"י שו"ת תועפות ראם יו"ד טו).

(ע"ב) 'אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם'. פירוש 'אי הכי' – כיון שגם לרב חסדא התולה לקולא, צריך בדיקה בשביל האחרונות, הרי שבדיקה זו נחשבת כבדיקת סכין קודם שחיטה מפני שהלכה

לה חזקת הסכין משום חשש עצם המפרקת, א"כ יצטרכו לה חכם.

מכאן כתב הראב"ד לשמוע שהשוחט כמה בהמות ולא בדק הסכין ביניהן ואבדה הסכין, אפילו בדיעבד נפסלו כולן מלבד הראשונה, שחוששים שמא נפגמה במפרקת הראשונה והריזה כשוחט בסכין שאינה בדוקה כלל.

ודעת הרמב"ן להכשיר, כיון שלפי האמת רב כהנא סבר כרב הונא שהלכה כמותו [בשלא שבר בה עצם] ואין בדיקה זו אלא משום חומרו של רב הונא, ועדיין הסכין בחזקתו עומד. ואולם אם נגע בסכין במפרקת, חוכך הרמב"ן להחמיר ולחוש לשחיטות שנעשו לאחריה כל שלא נבדקה הסכין.

(בתחילת דברי הרמב"ן משמע לכאורה שכשנגע במפרקת בודאי – אסר בהחלט. ואילו בסוף דבריו כתב שחוכך בזה. והיה אפשר לישב שבסוף דבריו מדבר כשאינו ודאי שנגע. אך יותר נראה שבאופן זה מותר, כיון שיש ספק שמא לא נגע בעצם ואין ספק מוציא מידי ודאי (כמש"כ בתחילת דבריו), ומה שכתב בתחילה לאסור בשנגע, אינו ברור לו בהחלט אלא קאי א'מסתברא' שפתח בו, והיינו 'חוכך' דסיפא. וכן נראה מתוך דברי הרשב"א).

'ודילמא כגון שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה'. יכול היה לומר כגון שאחר שיצא כרגיל, החזיר פניו אל הבית וראה שלא נחסר (רשב"א).

'תניא דלא כרב אחא בר יעקב... ומנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר... שהסגרו מוסגר, תלמוד לומר והסגיר את הבית מכל מקום'. ואם תאמר, הלא ודאי רב אחא אינו חולק על עיקר דין חזקה, רק מקשה על המקור שאמר רבי יונתן, וא"כ מה הקושיא מהברייתא, הלא התנא דיבר לפי האמת שאנו יודעים שהולכים אחר חזקה, אם הלך לביתו והסגיר – מוסגר, אבל הוכחה מכאן לדין חזקה אין לנו? אלא יש לפרש, מכך שהוצרך לומר אל פתח הבית שלא ילך לביתו ויסגיר בריחוק מקום, מזה שמענו שהולכים אחר החזקה ואין חוששים שמע נתמעט בינתיים. ואמנם אפשר לדחות שבא הכתוב לומר שלא יתרחק למקום שרואה ממנו את הנגע רק יעמוד בצד המשקוף ממש, אך דחה באופן טוב יותר, כגון שעומדים שם אנשים בשורה (רמב"ן. והרשב"א הסכים לפרש"י ע"ש).

*

'... וזהו בכלל 'העוסק בספרי חיצונים' שהפליגו רז"ל בענשו (סנהדרין ז). והתורה כפלה אזהרה במלת 'השמר' ו'פן' כי מאד מאד צריך לזהר מזה, ובפרט בדורות האלה אשר ראו חיבורים כאלה בעוונות בישראל, ראוי לכל אחד להזהיר לבניו ולתלמידיו בכל תוקף ולחנכם בנעירותם לבל יסתכלו בשום ספר שלא נודע שמחברו היה ירא את ד' באמת, ולא חונף ומרמה כמקצת חיבורי הצבועים המראים עצמם מדברים ביראת שמים ותוכם רצוף מה שבלבם, והרבה מהם נתפרסמו באחרית ימיהם או על ידי תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם מה שהיה בלבם. ואם הדבר הממית בחיי שעה כמה האדם בורח ומתרחק ממנו וחמירא סכנתא לחוש אפילו למיעוטא (כמו שאמרו בחולין י) כל שכן בזה הממית בחיי עולם הבא ר"ל כפי המסורת בדינו מחז"ל חכמי האמת, יבין עד כמה צריך האדם להתרחק מזה. וגם החבורים שמדפיסים על שם הקדמונים גדולי עולם, כל שהמוציא לאור היה איש אשר לא

ידענוהו לירא אלקים ומאמין בכל דברי התורה, צריך בדיקה אם לא נתערב בו על ידי דברים זרים להתעות בני ישראל, כאשר נתברר אצלי שעשו כן בכמה חבורים. ועוד יותר נתברר זה על פי מכתב כת"י מהראש שבהם אשר התחיל לעורר צרעת הזו בארצות אשכנז בדורות שלפני פנינו ואשר בכבודו נתימרו כולם, הוא במכתבו לאחד מריעיו במדינת פולין יעצו בפירוש על זה להדפיס דברים על שם הקדמונים כרמב"ן וחבריו ויכתוב בהם ככל העולה על רוחו ובוזה יוכל להמשיך לב העם אליו, ולאשר לא עלתה לו לרעו הנזכר עצתו זו, סופו המיר דתו – כן יאבדו כל החפצים להחטיא את הרבים. וכל קובץ וחבור הנדפס ויצא אור על ידי אנשים כאלו צריך חקירה ודרישה הרבה אם לא נמצא בו תערובת זר... (מתוך ספר הזכרונות לר"צ הכהן ב, עמ' 51).

דף יא

מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא... אתיא ממכה אביו...' מבואר בסוגיא דרובא דאיתא קמן מפורש בתורה, ורובא דאיתא קמן ילפינן ממכה אביו, ודלמא לאו אביו הוא – אלא רוב בעילות אחר הבעל.

בספר שב שמעתתא כתב שרובא דאיתא קמן הוא רוב שיש לו סיבה, כגון: מזה שרואים שרוב בהמות כשרות אנו מבינים שיש סיבה לדבר, והסיבה היא שכך ברא הקב"ה והטביע בטבע הבריאה שתהינה הבהמות בריאות, והולכים אחר הסיבה הטבעית, אבל ברובא דאיתא קמן אין שם סיבה טבעית שהבשר שנמצא נפל מאחד מתשע חנויות הכשרות ולא מאחת המוכרת בשר נבילה, שהרי אין סיבה מסוימת שיפול מאחת מתשע, שהרי נפל מחנות אחת, ולכן רובא דאיתא קמן אינו נחשב לודאי אלא נשאר ספק וגזרת הכתוב שהולכין אחר הרוב, אבל רובא דאיתא קמן שיש בזה סברה, דינו כוודאי. ולכן ספק ממזר שהתירה תורה, אם יש רוב דאיתא קמן – עדיין ספק הוא, אבל אם יש רובא דאיתא, נחשב לודאי ממזר. ונראה לפי זה מה שאמרו רוב בעילות אחר הבעל, אין הכוונה שהאשה נבעלה הרבה בעילות מהבעל ומיעוט בעילות מאחר, ואנו תולים שהוולד בא מרוב בעילות – שזה אינו נידון כרובא דאיתא קמן אלא רובא דאיתא קמן, וכמו מצא בשר מושלך בעיר שתשע חנויות מוכרות בשר שחוטא ואחת נבלה, שאין סיבה טבעית שהוולד נוצר ממי שבעל הרבה יותר ממי שבעל מעט, שהרי הולד נוצר מטפה אחת, אלא הכוונה רוב בעילות היינו שבדרך כלל אשה נבעלת על ידי בעלה ולא מאחר, ולזה יש סיבה הן מצד כשרות האשה הן מצד שמצוי אצלה.

ולפי"ז אשה שזינתה תחת בעלה וילדה, שנפסק בשו"ע אה"ע (ד) שהולד כשר משום שרוב בעילות אחר הבעל – שם הוא רובא דאיתא קמן, ואינו 'קהל ודאי' ומן התורה מותר בממזרת (מהגרז"נ גולדברג שליט"א). מסתבר שאף המזנה מקפדת שלא תלד אלא מבעלה, ואפילו פרוצה ביותר, ולפי"ז רוב בעילות הראויות להריון הם מבעל מסבא ולא מצד רוב סטיסטי גרידא. ע"ע בענין זה במש"כ בסיכומים לסוטה כו.

'אתיא משבירת עצם בפסח... וניחוש שמא ניקב קרום של מוח... דלמא דמנח גומרתא עליה וקלי ליה ובדיק ליה.' ואם תאמר מדוע לא אמר לחוש שמא נחתך חוט השדרה, וכי אפשר להניח גומרתא על השדרה. וגם הלא מצוה לצלותו בשלמות, ראשו על כרעיו?
וצריך לומר שאם היה נפסק חוט השדרה, ניכר היה בהילוכו, משא"כ בניקב קרום של מוח. ורק בנפסק באליה שהוא אחר הרגלים, אפילו נפסק שם החוט, אין הרגלים נגררים בהילוכו (מרומי שדה להנצי"ב).